

# حکمرانی آینده‌نگر

www.ketab.ir

نویسنده:

دکتر مونا پارسا



## فهرست مطالب

|                                      |    |
|--------------------------------------|----|
| پیشگفتار نویسنده .....               | ۱۹ |
| فصل اول: حکومت و حکمرانی .....       | ۲۱ |
| حکومت .....                          | ۲۳ |
| وظایف حکومت .....                    | ۲۴ |
| حفظ قانون و نظم .....                | ۲۴ |
| ارائه کالا و خدمات عمومی .....       | ۲۴ |
| تنظیم اقتصاد .....                   | ۲۵ |
| حفاظت از حقوق و آزادی‌های فردی ..... | ۲۵ |
| ترویج رفاه اجتماعی .....             | ۲۵ |
| مدیریت روابط بین‌الملل .....         | ۲۵ |
| اشکال حکومت .....                    | ۲۵ |
| دموکراسی .....                       | ۲۶ |
| سلطنت .....                          | ۲۷ |
| جمهوری .....                         | ۲۷ |
| دیکتاتوری .....                      | ۲۸ |
| الیگارشی .....                       | ۲۸ |
| تئوکراسی .....                       | ۲۹ |
| آنارشی .....                         | ۲۹ |
| حکمرانی .....                        | ۲۹ |
| تعریف حکمرانی .....                  | ۲۹ |

|    |                                        |
|----|----------------------------------------|
| ۳۰ | اهداف حکمرانی                          |
| ۳۰ | اصول حکمرانی                           |
| ۳۱ | نقش حکمرانی در جامعه                   |
| ۳۲ | چالش‌های حکمرانی                       |
| ۳۳ | تکامل حکمرانی                          |
| ۳۳ | اشکال اولیه حکمرانی                    |
| ۳۴ | اهمیت حکمرانی                          |
| ۳۵ | تکامل سیستم‌های حکمرانی                |
| ۳۶ | اشکال اولیه حکمرانی                    |
| ۳۶ | فئودالیسم و تولد حکمرانی مدرن          |
| ۳۷ | ظهور دموکراسی                          |
| ۳۸ | حکمرانی در عصر صنعتی                   |
| ۳۸ | جهانی‌شدن و چالش‌های قرن ۲۱            |
| ۳۸ | نقش تکنولوژی در شکل‌دادن به حکمرانی    |
| ۳۹ | گسترش حکمرانی                          |
| ۳۹ | چالش‌ها و روند آینده                   |
| ۴۱ | جهانی‌شدن و ارتباط متقابل              |
| ۴۲ | پیشرفت‌های تکنولوژیکی                  |
| ۴۲ | تغییر جمعیت‌شناسی و پویایی اجتماعی     |
| ۴۳ | تغییرات آب‌وهوایی و پایداری زیست‌محیطی |
| ۴۳ | اعتماد و پاسخگویی                      |
| ۴۳ | نواوری و سازگاری حکمرانی               |

|    |                                        |
|----|----------------------------------------|
| ۴۴ | نقش تکنولوژی در شکل‌گیری حکمرانی       |
| ۴۴ | تحول دیجیتال در حکمرانی                |
| ۴۵ | داده‌های باز و شفافیت                  |
| ۴۵ | هوش مصنوعی در حکمرانی                  |
| ۴۶ | امنیت سایبری و حریم خصوصی داده‌ها      |
| ۴۷ | جمع‌بندی                               |
| ۴۹ | فصل دوم: مقدمه‌ای بر حکمرانی آینده     |
| ۵۱ | آینده‌نگری                             |
| ۵۳ | نقش حکمرانی در شکل‌دادن به آینده       |
| ۵۳ | پیش‌بینی و مدیریت تغییر                |
| ۵۴ | تقویت نوآوری و خلاقیت                  |
| ۵۴ | تضمین توسعه پایدار                     |
| ۵۴ | ترویج تصمیم‌گیری فراگیر و مشارکتی      |
| ۵۵ | حرکت در ملاحظات اخلاقی                 |
| ۵۵ | چالش‌ها و فرصت‌ها در مدیریت آینده‌نگری |
| ۵۶ | عدم اطمینان و پیچیدگی                  |
| ۵۶ | اختلال تکنولوژیکی                      |
| ۵۷ | ارتباط جهانی                           |
| ۵۷ | ملاحظات اخلاقی                         |
| ۵۷ | مشارکت و توانمندسازی شهروندان          |
| ۵۸ | انعطاف‌پذیری و سازگاری                 |
| ۵۸ | ملاحظات اخلاقی در مدیریت آینده‌نگری    |

|    |                                              |
|----|----------------------------------------------|
| ۵۹ | تصمیم‌گیری اخلاقی                            |
| ۵۹ | تعادل نوآوری و مسئولیت                       |
| ۵۹ | مشارکت                                       |
| ۶۰ | پایداری زیست‌محیطی                           |
| ۶۰ | رهبری اخلاقی و پاسخگویی                      |
| ۶۱ | ملاحظات اخلاقی در مدیریت داده‌ها             |
| ۶۲ | جمع‌بندی                                     |
| ۶۳ | فصل سوم: پیشرفت‌های تکنولوژیکی و حکمرانی     |
| ۶۵ | هوش مصنوعی و تأثیر آن بر حکمرانی             |
| ۶۶ | افزایش کارایی و اثربخشی                      |
| ۶۶ | بهبود ارائه خدمات                            |
| ۶۷ | بهبود تصمیم‌گیری و تدوین سیاست               |
| ۶۷ | ملاحظات و چالش‌های اخلاقی                    |
| ۶۸ | تضمین مدیریت مسئولانه و اخلاقی هوش مصنوعی    |
| ۶۹ | تکنولوژی بلاک‌چین و پیامدهای آن برای حکمرانی |
| ۷۰ | افزایش شفافیت و پاسخگویی                     |
| ۷۰ | ساده‌سازی فرایندهای اداری                    |
| ۷۰ | توانمندسازی افراد و جوامع                    |
| ۷۱ | چالش‌ها و ملاحظات                            |
| ۷۱ | اینترنت اشیاء و آینده حکمرانی                |
| ۷۲ | شهرهای هوشمند و مدیریت اینترنت اشیاء         |
| ۷۳ | ارتقای خدمات عمومی از طریق اینترنت اشیاء     |

|    |                                                    |
|----|----------------------------------------------------|
| ۷۴ | بهبود حکمرانی از طریق تصمیم‌گیری مبتنی بر داده     |
| ۷۴ | تضمین حکمرانی اخلاقی و فراگیر                      |
| ۷۵ | داده‌های بزرگ و حکمرانی                            |
| ۷۵ | پتانسیل داده‌های بزرگ در مدیریت                    |
| ۷۶ | چالش‌ها و خطرات داده‌های بزرگ                      |
| ۷۷ | ملاحظات اخلاقی در مدیریت داده‌های بزرگ             |
| ۷۷ | ایجاد اعتماد و همکاری در مدیریت داده‌های بزرگ      |
| ۷۸ | جمع‌بندی                                           |
| ۷۹ | <b>فصل چهارم: عوامل اجتماعی و محیطی در حکمرانی</b> |
| ۸۱ | تغییرات جمعیتی و تأثیر آنها بر حکمرانی             |
| ۸۲ | پیری جمعیت و نیاز به اصلاحات رفاه اجتماعی          |
| ۸۲ | شهرنشینی و تحول حکمرانی                            |
| ۸۳ | مهاجرت و اهمیت حکمرانی فراگیر                      |
| ۸۳ | تغییر ساختار خانواده و تکامل سیاست‌های اجتماعی     |
| ۸۴ | رشد جوانان و اهمیت مشارکت جوانان                   |
| ۸۴ | تغییرات آب‌وهوایی و نیاز به حکمرانی پایدار         |
| ۸۶ | رسانه‌های اجتماعی و نقش آن در شکل‌گیری حکمرانی     |
| ۸۶ | قدرت رسانه‌های اجتماعی                             |
| ۸۶ | افزایش مشارکت شهروندان                             |
| ۸۷ | بسیج جنبش‌های اجتماعی                              |
| ۸۷ | شفافیت و پاسخگویی                                  |
| ۸۷ | چالش‌ها و خطرات                                    |

|    |                                        |
|----|----------------------------------------|
| ۸۸ | حريم خصوصى و حفاظت از داده‌ها          |
| ۸۸ | قطبى شدن                               |
| ۸۸ | نابرابرى و تأثير آن بر حكرمانى         |
| ۹۰ | مقابله با نابرابرى از طريق حكرمانى     |
| ۹۰ | ترويج سياست‌هاى اقتصادى فراگير         |
| ۹۰ | تقويت شبكه‌هاى ايمنى اجتماعى           |
| ۹۰ | افزايش مشاركت و نمايندگى سياسى         |
| ۹۱ | تقويت شفافيت و پاسخگويى                |
| ۹۱ | تقويت انسجام اجتماعى و تنوع            |
| ۹۱ | جهانى شدن و چالش‌هاى حكرمانى           |
| ۹۱ | پارادوكس جهانى شدن                     |
| ۹۲ | وابستگى متقابل اقتصادى و هماهنگى سياست |
| ۹۲ | چالش‌هاى نظارتى                        |
| ۹۲ | اثرات فرهنگى و اجتماعى                 |
| ۹۳ | حكرمانى ملى و حكرمانى جهانى            |
| ۹۳ | مقابله با چالش‌ها                      |
| ۹۴ | مدىريت بحران و حكرمانى                 |
| ۹۴ | نقش حكرمانى در مدىريت بحران            |
| ۹۵ | چالش‌هاى مدىريت بحران                  |
| ۹۵ | فرصت‌هاى مدىريت بحران                  |
| ۹۷ | جمع‌بندى                               |

|                                            |     |
|--------------------------------------------|-----|
| فصل پنجم: نظام‌های سیاسی و حکمرانی         | ۹۹  |
| دموکراسی و تکامل آن در آینده               | ۱۰۱ |
| پیشرفت‌های تکنولوژیکی و دموکراسی           | ۱۰۲ |
| دموکراسی مشارکتی و مشارکت شهروندان         | ۱۰۲ |
| دموکراسی دیجیتال و حکمرانی الکترونیکی      | ۱۰۳ |
| دموکراسی جهانی و همکاری بین‌المللی         | ۱۰۳ |
| اقتدارگرایی و اثرات آن بر حکمرانی          | ۱۰۴ |
| ویژگی‌های اقتدارگرایی                      | ۱۰۴ |
| اثرات اقتدارگرایی بر حکمرانی               | ۱۰۵ |
| چالش‌های مقابله با اقتدارگرایی             | ۱۰۶ |
| نقش سازمان‌های بین‌المللی                  | ۱۰۷ |
| نقش سازمان‌های بین‌المللی در حکمرانی جهانی | ۱۰۷ |
| اهمیت سازمان‌های بین‌المللی                | ۱۰۸ |
| تقویت حکمرانی جهانی                        | ۱۰۸ |
| همکاری و مشارکت                            | ۱۰۹ |
| چالش‌ها و فرصت‌ها                          | ۱۰۹ |
| تمرکززدایی و حکمرانی محلی                  | ۱۱۰ |
| مزایای تمرکززدایی                          | ۱۱۰ |
| چالش‌ها و ملاحظات                          | ۱۱۱ |
| بهترین شیوه‌ها و مطالعات موردی             | ۱۱۲ |
| جمع‌بندی                                   | ۱۱۳ |

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| فصل ششم: سیستم‌های اقتصادی و حکمرانی             | ۱۱۴ |
| سرمایه‌داری و آینده آن در حکمرانی                | ۱۱۶ |
| مزایای سرمایه‌داری                               | ۱۱۷ |
| چالش‌ها و انتقادات سرمایه‌داری                   | ۱۱۷ |
| آینده سرمایه‌داری در حکمرانی                     | ۱۱۸ |
| سوسیالیسم و ارتباط آن در حکمرانی آینده           | ۱۱۸ |
| مزایای سوسیالیسم در حکمرانی                      | ۱۱۹ |
| چالش‌ها و انتقادات سوسیالیسم                     | ۱۱۹ |
| سوسیالیسم در حکمرانی آینده                       | ۱۲۰ |
| افزایش اقتصاد اشتراک‌گذاری و تأثیر آن بر حکمرانی | ۱۲۰ |
| تأثیر بر حکمرانی                                 | ۱۲۱ |
| چالش‌های نظارتی                                  | ۱۲۱ |
| کار و اشتغال                                     | ۱۲۲ |
| حفاظت از مصرف‌کننده                              | ۱۲۲ |
| تنوع اقتصادی و نابرابری                          | ۱۲۲ |
| پایداری زیست‌محیطی                               | ۱۲۳ |
| فرصت‌ها و جهت‌های آینده                          | ۱۲۳ |
| حکمرانی مشترک                                    | ۱۲۳ |
| آزمایش نظارتی                                    | ۱۲۳ |
| هویت دیجیتال و اعتماد                            | ۱۲۴ |
| مدیریت داده‌ها                                   | ۱۲۴ |
| نوآوری و کارآفرینی در حکمرانی آینده              | ۱۲۴ |

|     |                                          |
|-----|------------------------------------------|
| ۱۲۵ | تقویت نوآوری در حکمرانی                  |
| ۱۲۵ | کارآفرینی و مشارکت‌های حکومتی - خصوصی    |
| ۱۲۶ | تکنولوژی و نوآوری در حکمرانی             |
| ۱۲۷ | چالش‌ها و ملاحظات                        |
| ۱۲۸ | جمع‌بندی                                 |
| ۱۲۹ | فصل هفتم: اخلاق و ارزش‌ها در حکمرانی     |
| ۱۳۱ | رهبری اخلاقی و اهمیت آن در حکمرانی       |
| ۱۳۲ | رهبری اخلاقی و تصمیم‌گیری                |
| ۱۳۲ | مزایای رهبری اخلاقی در حکمرانی           |
| ۱۳۳ | چالش‌ها و ملاحظات در رهبری اخلاقی        |
| ۱۳۳ | شفافیت و پاسخگویی در حکمرانی آینده       |
| ۱۳۴ | استفاده از تکنولوژی برای پاسخگویی        |
| ۱۳۴ | تقویت مکانیسم‌های پاسخگویی               |
| ۱۳۵ | مشارکت شهروندان در مدیریت                |
| ۱۳۵ | همکاری بین‌المللی برای شفافیت و پاسخگویی |
| ۱۳۵ | غلبه بر چالش‌ها                          |
| ۱۳۶ | حقوق بشر و نقش آنها در حکمرانی           |
| ۱۳۶ | حقوق بشر و حکمرانی خوب                   |
| ۱۳۷ | حقوق بشر و برابری                        |
| ۱۳۷ | حقوق بشر و عدالت                         |
| ۱۳۷ | حقوق بشر و توسعه                         |
| ۱۳۸ | حقوق بشر و حل منازعات                    |

|     |                                            |
|-----|--------------------------------------------|
| ۱۳۸ | حقوق بشر و همکاری بین‌المللی               |
| ۱۳۸ | چالش‌ها و ملاحظات آینده                    |
| ۱۳۹ | تنوع فرهنگی و تأثیر آن بر حکمرانی          |
| ۱۳۹ | تنوع فرهنگی به‌عنوان یک قدرت               |
| ۱۳۹ | چالش‌های تنوع فرهنگی در حکمرانی            |
| ۱۴۰ | تنوع فرهنگی و توسعه سیاست                  |
| ۱۴۰ | آموزش و تنوع فرهنگی                        |
| ۱۴۱ | تنوع فرهنگی و حکمرانی جهانی                |
| ۱۴۲ | جمع‌بندی                                   |
| ۱۴۳ | <b>فصل هشتم: حکمرانی در دنیای دیجیتال</b>  |
| ۱۴۵ | امنیت سایبری و اهمیت آن در حکمرانی آینده   |
| ۱۴۶ | امنیت سایبری در حکمرانی آینده              |
| ۱۴۷ | همکاری بین‌المللی                          |
| ۱۴۷ | حریم خصوصی و حکمرانی داده‌ها               |
| ۱۴۸ | چالش‌های مدیریت حریم خصوصی داده‌ها         |
| ۱۴۹ | حریم خصوصی داده‌های مؤثر                   |
| ۱۵۰ | حکومت‌ها و همکاری‌های بین‌المللی           |
| ۱۵۱ | شهروندی دیجیتال و پیامدهای آن برای حکمرانی |
| ۱۵۱ | شهروندی دیجیتال                            |
| ۱۵۲ | چالش‌ها و فرصت‌ها در شهروندی دیجیتال       |
| ۱۵۲ | تضمین شهروندی دیجیتال در حکمرانی           |
| ۱۵۳ | مدیریت الکترونیکی و تحول خدمات عمومی       |

|     |                                  |
|-----|----------------------------------|
| ۱۵۴ | تکامل حکمرانی الکترونیکی         |
| ۱۵۴ | مزایای حکمرانی الکترونیکی        |
| ۱۵۵ | چالش‌ها و ملاحظات                |
| ۱۵۵ | بهترین شیوه‌ها و مطالعات موردی   |
| ۱۵۶ | آینده حکمرانی الکترونیکی         |
| ۱۵۷ | جمع‌بندی                         |
| ۱۵۸ | فصل نهم: آینده حکمرانی           |
| ۱۶۰ | فن‌آوری‌های نوظهور               |
| ۱۶۱ | هوش مصنوعی و یادگیری ماشین       |
| ۱۶۲ | تکنولوژی بلاک‌چین                |
| ۱۶۳ | اینترنت اشیا                     |
| ۱۶۴ | تجزیه و تحلیل داده‌های بزرگ      |
| ۱۶۵ | واقعیت مجازی و افزوده            |
| ۱۶۵ | رباتیک و اتوماسیون               |
| ۱۶۶ | حکمرانی جهانی و نیاز به همکاری   |
| ۱۶۶ | نوآوری‌ها و آزمایش‌های حکمرانی   |
| ۱۶۶ | حکمرانی مشارکتی                  |
| ۱۶۷ | مدیریت مبتنی بر داده             |
| ۱۶۸ | حکومت باز و شفافیت               |
| ۱۶۸ | شبکه‌های حکمرانی مشترک           |
| ۱۶۹ | حکمرانی مقاوم                    |
| ۱۶۹ | چالش‌ها و خطرات در حکمرانی آینده |

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| اختلال و نابرابری تکنولوژیکی.....              | ۱۶۹ |
| حکمرانی در عصر اطلاعات نادرست.....             | ۱۷۰ |
| ملاحظات اخلاقی در حکمرانی.....                 | ۱۷۰ |
| همکاری و هماهنگی جهانی.....                    | ۱۷۰ |
| اعتماد و مشروعیت در حکمرانی.....               | ۱۷۱ |
| سازگاری با عدم اطمینان و پیچیدگی.....          | ۱۷۱ |
| پیچیدگی چالش‌های جهانی.....                    | ۱۷۲ |
| هماهنگی پاسخ‌های جهانی به بحران‌ها.....        | ۱۷۳ |
| تقویت همکاری‌های بین‌المللی.....               | ۱۷۳ |
| غلبه بر چالش‌های حکمرانی جهانی.....            | ۱۷۳ |
| نقش جامعه مدنی و بازیگران غیر حکومتی.....      | ۱۷۴ |
| آینده حکمرانی جهانی.....                       | ۱۷۴ |
| انطباق حکمرانی با دنیای در حال تغییر.....      | ۱۷۴ |
| پذیرش تحول تکنولوژیکی.....                     | ۱۷۵ |
| تقویت همکاری جهانی.....                        | ۱۷۵ |
| ترویج مشارکت شهروندان.....                     | ۱۷۵ |
| افزایش انعطاف‌پذیری و سازگاری.....             | ۱۷۶ |
| تاکید بر تفکر بلندمدت.....                     | ۱۷۶ |
| استفاده از تنوع.....                           | ۱۷۷ |
| نقش شهروندان در شکل‌دادن به آینده حکمرانی..... | ۱۷۷ |
| مشارکت شهروندان.....                           | ۱۷۸ |
| آموزش و آگاهی شهروندان.....                    | ۱۷۸ |

|     |                                  |
|-----|----------------------------------|
| ۱۷۹ | حمایت و فعالیت شهروندی           |
| ۱۷۹ | چالش‌ها و فرصت‌ها                |
| ۱۸۰ | پیش‌بینی یک الگوی جدید حکمرانی   |
| ۱۸۰ | مدیریت مشارکتی و شبکه‌ای         |
| ۱۸۱ | تصمیم‌گیری مبتنی بر داده و شواهد |
| ۱۸۱ | مشارکت و توانمندسازی شهروندان    |
| ۱۸۲ | مدیریت اخلاقی و مبتنی بر ارزش‌ها |
| ۱۸۲ | همکاری جهانی و چندجانبه‌گرایی    |
| ۱۸۲ | یادگیری و انطباق مداوم           |
| ۱۸۴ | جمع‌بندی                         |
| ۱۸۶ | منابع                            |

## پیشگفتار نویسنده

"حکمرانی آینده‌نگر" یک اکتشاف جامع از آینده حکمرانی است. این کتاب به چشم‌انداز در حال تکامل سیستم‌های حکمرانی می‌پردازد و چالش‌ها و فرصت‌هایی را که در عصر مدرن به وجود می‌آیند بررسی می‌کند. این گزارش نقش حیاتی تکنولوژی در شکل‌دادن به حکمرانی را برجسته می‌کند و مدل‌های نوآورانه حکومت، تمرکززدایی و حکمرانی مشترک را بررسی می‌کند. یک اکتشاف جامع از تقاطع بین حکمرانی و زمینه به‌سرعت در حال تکامل آینده‌نگری است. در این کتاب، ما به درک آینده‌نگری و نقش آن در شکل‌دادن به آینده حکمرانی می‌پردازیم. ما چالش‌ها و فرصت‌هایی را که در این چشم‌انداز پویا به وجود می‌آیند، و همچنین ملاحظات اخلاقی را که باید در نظر گرفته شود، بررسی می‌کنیم. از طریق مجموعه‌ای از فصل‌ها، ما تأثیر پیشرفت‌های تکنولوژیکی، عوامل اجتماعی و زیست‌محیطی، سیستم‌های سیاسی و اقتصادی، اخلاق و ارزش‌ها و دنیای دیجیتال را بر آینده حکمرانی بررسی می‌کنیم. در نهایت، هدف این کتاب ارائه بینش و دیدگاه در مورد چالش‌ها و احتمالاتی است که در قلمرو حکمرانی در پیش است.

این کتاب همچنین به فرایندهای سیاست‌گذاری می‌پردازد و بر اهمیت تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد، مشارکت ذی‌نفعان و ارزیابی سیاست تأکید می‌کند. علاوه بر این، پتانسیل استفاده از فناوری برای حکمرانی، از جمله تحول دیجیتال، داده‌های باز، هوش مصنوعی و امنیت سایبری را بررسی می‌کند. این کتاب همچنین نیاز به ایجاد جوامع فراگیر و پایدار را با تمرکز بر حکمرانی فراگیر، پایداری محیط‌زیست، برنامه‌ریزی شهری و مشارکت جامعه موردتوجه قرار می‌دهد. علاوه بر این، به حوزه حکمرانی و همکاری جهانی می‌پردازد، سازمان‌های بین‌المللی، چندجانبه‌گرایی و چالش‌های جهانی در عصر دیجیتال را بررسی می‌کند. این کتاب همچنین بر اهمیت اخلاق، ارزش‌ها و اعتماد به حکمرانی، بحث در مورد رهبری اخلاقی، صداقت، شفافیت و ایجاد اعتماد به نهادهای حکومتی تأکید می‌کند. در نهایت، به آینده نگاه می‌کند، روند و فن‌آوری‌های نوظهور، نوآوری‌های حکمرانی را بررسی می‌کند و یک الگوی جدید حکمرانی را تصور می‌کند.

مونا پارسا

دکتری آینده‌پژوهی

دانشگاه تهران

همچنین این کتاب حاصل سال‌ها زحمت و لطف اساتید گرانقدر همچون جناب دکتر علی اصغر پورعزت و جناب دکتر محمد رحیم عیوضی، در دوران تحصیل بنده است که از ایشان کمال تشکر را دارم و پدر و مادر عزیزم که نگاه تصویرپردازانه به آینده را از کودکی به من آموزش داده و همواره باعث دلگرمی و پیشرفت بنده بوده‌اند. کتاب را به همسر مهربانم جناب آقای امین صالحی برای تمام همراهی‌هایش در مسیر زندگی و پسرم برای تمام زمان‌هایی که متعلق به او بود و صرف نگارش کتاب شد، تقدیم میکنم.

www.ketab.ir